

SCI-CONF.COM.UA

GLOBAL TRENDS IN SCIENCE AND EDUCATION

**PROCEEDINGS OF VI INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
JULY 1-3, 2025**

**KYIV
2025**

GLOBAL TRENDS IN SCIENCE AND EDUCATION

Proceedings of VI International Scientific and Practical Conference

Kyiv, Ukraine

1-3 July 2025

Kyiv, Ukraine

2025

UDC 001.1

The 6th International scientific and practical conference “Global trends in science and education” (July 1-3, 2025) SPC “Sci-conf.com.ua”, Kyiv, Ukraine. 2025. 683 p.

ISBN 978-966-8219-82-5

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Global trends in science and education. Proceedings of the 6th International scientific and practical conference. SPC “Sci-conf.com.ua”. Kyiv, Ukraine. 2025. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/vi-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferentsiya-global-trends-in-science-and-education-1-3-07-2025-kiyiv-ukrayina-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: kyiv@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2025 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2025 Authors of the articles

PHILOSOPHICAL SCIENCES

99.	<i>Грех В. І.</i>
ОСТАННЯ, П'ЯТА ПРИЧИНА ЗНАННЯ ІКОНОЛОГІЇ Й ІКОНОГРАФІЇ	508
100.	<i>Соколовська Ю. В., Севрук І. І., Чупрінова Н. Ю.</i>
МЕРИТОКРАТИЧНИЙ ПРИНЦИП УПРАВЛІННЯ КАР'ЄРОЮ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: РИЗИКИ ТА ПРОБЛЕМИ ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ У СИЛОВИХ СТРУКТУРАХ УКРАЇНИ	514

ECONOMIC SCIENCES

101.	<i>Артюх О. В., Алексін Є. А.</i>
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ РИЗИКІВ ТА ВИБОРУ ОБ'ЄКТІВ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК	519
102.	<i>Артюх О. В., Баришнікова В. С.</i>
ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТОВІРНОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	526
103.	<i>Артюх О. В., Бережок А. В.</i>
ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	530
104.	<i>Артюх О. В., Вrabіє В. В.</i>
МЕТОД БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ГОТЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ (НА ПРИКЛАДІ ГОТЕЛЮ «PREMIER HOTEL DNISTER», М. ЛЬВІВ)	536
105.	<i>Артюх О. В., Коваленко О. О.</i>
ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА ОБЛІК В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ	544
106.	<i>Артюх О. В., Удовіка К. І.</i>
ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З РЕАЛІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ У СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	551
107.	<i>Артюх О. В., Чернюк Ю. Р.</i>
ІШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	557
108.	<i>Батракова Т. І., Бражніненко К. І.</i>
КРЕДИТУВАННЯ МЕТАЛУРГІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ	562
109.	<i>Бутко Д. В.</i>
ІНТЕГРАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ПОВЕДІНКОВИХ УПЕРЕДЖЕНЬ У ФОРМУВАННІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ СТРАТЕГІЙ НА РИНКУ ЦИФРОВИХ АКТИВІВ	565
110.	<i>Довженко А. О.</i>
ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ ВІДПОВІДНО ДО СТАНДАРТУ ISO 9001 НА ПІДПРИЄМСТВІ	568
111.	<i>Довженко А. О.</i>
МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ВИРОБНИЦТВІ	570

ECONOMIC SCIENCES

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ РИЗИКІВ ТА ВИБОРУ ОБ'ЄКТІВ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК

Артюх Оксана Валентинівна,
д.е.н., професор
Алексін Єлизавета Анатоліївна,
Студентка
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

Вступ./Introduction. У сучасних умовах дії воєнного стану, бюджетного дефіциту та потреби в стабілізації податкових надходжень перед податковими органами України постають завдання не лише забезпечити контроль за дотриманням податкового законодавства, а й оптимізувати механізми відбору платників для перевірки. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема об'єктивного та ефективного аналізу ризиків як ключового інструмента формування плану-графіка документальних перевірок. Податкова служба має обмежені ресурси, тому визначення об'єктів з високою ймовірністю порушень – критично важлива функція для досягнення цілей податкового контролю.

На сьогодні Державна податкова служба (ДПС) України активно впроваджує ризик-орієнтований підхід до перевірок, орієнтуючись на прозорість, цифровізацію процесів і скорочення кількості безпідставних втручань у діяльність сумлінних платників. Водночас виникає потреба в удосконаленні аналітичних підходів і критеріїв, що використовуються в автоматизованих системах, таких як Система моніторингу критеріїв оцінки ризиків (СМКОР) і Електронний кабінет платника.

Ціль роботи./Aim. Метою даного дослідження є аналіз поточного стану

системи аналізу ризиків у ДПС України щодо відбору платників податків для документальних перевірок, визначення основних проблем у цій сфері та обґрунтування перспектив її удосконалення на основі сучасних підходів до ризик-менеджменту, аналітики великих даних і цифрових інструментів.

Матеріали та методи./Materials and methods. У процесі дослідження було застосовано комплексний науковий підхід, що поєднує теоретичний і емпіричний аналіз. Основу методологічної бази становить вивчення чинної нормативно-правової документації, зокрема положень Податкового кодексу України, наказів ДПС та аналітичних звітів Рахункової палати, що дозволило оцінити правові рамки та регуляторне середовище функціонування системи ризик-орієнтованого контролю.

Паралельно проводився порівняльний аналіз досвіду України та країн Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у частині застосування підходів до автоматизованого відбору платників податків для перевірок, що дало змогу виявити сильні та слабкі сторони вітчизняної практики. Значна увага приділялася емпіричному аналізу статистичних даних за 2022-2023 роки, зокрема інформації, оприлюдненої на порталі ДПС та у звітах про результати податкових перевірок, що дозволило простежити динаміку ефективності застосування ризик-орієнтованих критеріїв.

Результати та обговорення./Results and discussion. Згідно з Порядком формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків, ДПС використовує 70+ критеріїв ризиковості [1]. Серед ключових – частота зміни керівництва, рівень податкового навантаження, участь у схемах ухилення від сплати ПДВ тощо. За даними ДПС, у 2023 р. понад 78% запланованих перевірок було ініційовано за підсумками ризикового відбору [5].

Однак, як зазначає Рахункова палата у своєму звіті за 2023 р., понад 34% перевірених суб'єктів мали незначні або формальні порушення, що свідчить про потенційну неефективність частини критеріїв ризику [3]. Також виявлено недоліки у прозорості системи – платники податків не мають повного доступу

до переліку ризикових факторів.

Таблиця 1

Кількісні результати перевірок

Показник	2022 рік	2023 рік
Планові документальні перевірки	3 112	2 850
Донараховано сум податків	9,4 млрд грн	10,2 млрд грн
Фактично стягнуто	3,2 млрд грн	3,6 млрд грн
Середній рівень стягнення	34%	35,3%

Джерело: складено автором на основі [5]

Як видно з таблиці, хоча загальна сума донарахувань зростає, рівень фактичного стягнення залишається низьким. Це свідчить або про складність виконання донарахувань (банкрутства, судові спори), або про недостатню якість відбору платників із реальними порушеннями.

Система ризик-орієнтованого податкового контролю є ключовим елементом сучасного адміністрування податків у більшості країн з розвинутою економікою. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) ще з початку 2000-х активно просуває концепцію так званого compliance risk management – підходу, що дозволяє органам контролю зосередитися на тих платниках, у поведінці яких наявні ознаки податкових ризиків, замість масових чи випадкових перевірок. Україна впродовж останнього десятиліття також формально впроваджує ризик-орієнтований підхід, однак рівень його ефективності та відкритості значно відстає від практик країн-членів ОЕСР.

У розвинених юрисдикціях, як-от Канада, Нідерланди, Австралія чи Велика Британія, системи аналізу ризиків функціонують як моделі на основі прогнозної аналітики, в яких застосовуються методи машинного навчання, багатовимірної класифікації та виявлення аномалій. У Великій Британії, наприклад, HM Revenue & Customs використовує систему “Connect”, яка обробляє понад 1 млрд записів із понад 30 баз даних, включаючи банківські, податкові, соціальні, митні та реєстрові джерела. Система здатна не лише виявити порушення, а й оцінити поведінкові патерни платників, що дозволяє заздалегідь запобігати зловживанням. У Нідерландах система вибору для перевірок містить блок «feedback loop» – механізм, який оновлює модель

ризиків на основі результатів перевірок і судових справ. Австралійське податкове управління (АТО) класифікує платників за рівнями ризику (низький, середній, високий) і публікує параметри оцінки, що дає змогу бізнесу адаптуватися до вимог [6].

Водночас в Україні система ризик-орієнтованого відбору носить переважно формальний і частково закритий характер. Критерії ризиків встановлюються ДПС згідно з наказом Мінфіну №524, однак значна частина вагових коефіцієнтів, логіка їх поєднання, а також результати тестування моделей не оприлюднюються. Існує практика оновлення критеріїв, проте вона не є публічною, а результати перевірок не впливають автоматично на зміну моделі, як це реалізовано у країнах ОЕСР. Крім того, в Україні система аналізу обмежена переважно фінансовою звітністю та податковими деклараціями, тоді як країни ОЕСР інтегрують також соціальні, банківські, митні та цифрові транзакційні дані, у тому числі з платформ електронної комерції.

Загальна структура систем аналізу ризиків у країнах ОЕСР базується на чотирьох елементах: ідентифікація ризиків, оцінка їх впливу, визначення пріоритетів для перевірок та моніторинг ефективності заходів впливу. Українська модель реалізує лише перші два етапи, без повноцінного циклу зворотного зв'язку.

Таблиця 2

Порівняння систем аналізу ризиків у країнах ОЕСР та Україні

Критерій порівняння	Україна (ДПС)	Країни ОЕСР (типовий приклад)
Рівень автоматизації	Середній (не всі етапи цифровізовані)	Високий (повна цифрова інтеграція)
Прозорість критеріїв ризику	Часткова / закрита	Переважно відкрита, із поясненням підходів
Джерела даних для оцінки	Податкові декларації, реєстри	20+ джерел: банківські, митні, e-commerce
Адаптивність системи	Відсутність машинного навчання	Моделі з self-learning-алгоритмами
Реакція на результати перевірок	Формальна	Автоматичне оновлення моделей
Інтеграція з громадськістю / бізнесом	Низька	Висока: публічні індикатори та консультації

Джерело: складено автором на основі [4; 6]

Таким чином, українська система аналізу ризиків лише частково відповідає стандартам ОЕСР. Вона потребує не лише технічної модернізації, але й концептуального перезавантаження: від закритої, каральної моделі до відкритої, превентивної та поведінкової, яка сприяє підвищенню добровільної податкової дисципліни та формуванню довіри між фіскальним органом і платниками податків.

Однією з головних перешкод для ефективної реалізації ризик-орієнтованої моделі контролю є обмежена прозорість критеріїв ризиковості, які застосовує ДПС України для формування плану-графіка перевірок. Хоча деякі критерії є публічно доступними (наприклад, через наказ Мінфіну №524 від 02.06.2015 року «Про затвердження методичних рекомендацій щодо порядку складання плану-графіка документальних перевірок»), переважна частина показників ризику класифікується як внутрішня інформація, яка не розкривається з міркувань безпеки фіскального процесу. Такий підхід обґрунтовується необхідністю запобігання маніпуляціям з боку платників податків, проте водночас створює правову невизначеність і унеможливорює для бізнесу самостійну ідентифікацію власної потенційної ризиковості та відповідне коригування поведінки. За інформацією аудиту Рахункової палати (2023), такий рівень закритості «посилює відчуття непрозорості серед платників податків і знижує рівень добровільної податкової дисципліни» [2].

Ще одним важливим викликом є асиметрія у рівні технічного оснащення та автоматизації аналізу ризиків між центральним апаратом ДПС та її територіальними підрозділами, особливо в районах і ОТГ. Незважаючи на запуск платформи "Електронний кабінет" та інтеграцію частини процесів перевірок у цифрове середовище (зокрема СМКОР, АІС "Податковий блок", АІС "Ризики"), близько 40 % рутинних операцій з аналізу даних у територіальних ДПС все ще здійснюються вручну, без залучення автоматизованих скриптів або програмного забезпечення. Це підтверджується даними звіту Комітету ВРУ з питань фінансів, податкової та митної політики (2022), де прямо вказано на «низьку ефективність ризик-менеджменту в

окремих підрозділах через технічну відсталість та нестачу кваліфікованого персоналу». Така ситуація веде до нерівномірного застосування ризик-орієнтованого підходу та породжує ризики вибіркості.

Крім того, системна проблема полягає у відсутності зворотного зв'язку між результатами перевірок і вдосконаленням системи оцінки ризиків. На сьогодні в Україні відсутній механізм, за яким результати проведених перевірок (наприклад, підтвердження/непідтвердження порушень) автоматично впливають на оновлення, вагування чи відсікання критеріїв ризику. Це означає, що система не навчається на власних даних – а отже, не враховує зміну типових схем ухилення, галузевих особливостей або зростання фіскальної сумлінності конкретних платників. Аналітичний центр CASE Ukraine (2023) звертає увагу, що без інтеграції елементів машинного навчання та ревізії правил на основі емпіричних результатів податкова служба ризикує втратити релевантність своєї аналітичної моделі вже протягом одного податкового року.

Ці проблеми посилюються також недостатньою відкритістю комунікацій ДПС із бізнесом і громадянським суспільством. Приміром, у 2023 році лише 3% скарг платників за результатами перевірок були задоволені, що може свідчити не тільки про якість фіскальних рішень, а й про відсутність ефективного механізму зворотного перегляду й довіри до інституцій.

У перспективі важливо інтегрувати підходи з машинного навчання для прогнозування ухилення від оподаткування на основі поведінкових моделей, транзакційних даних і зовнішньоекономічної діяльності. Крім того, Україні доцільно взяти за приклад досвід Естонії, яка повністю перевела податкові перевірки в цифровий формат та використовує AI для моніторингу ризиків.

Висновки./Conclusions. Поточна система аналізу ризиків у ДПС України є важливим етапом на шляху до справедливого і ефективного податкового контролю. Незважаючи на позитивні зміни – впровадження плану-графіка, цифровізацію, автоматизацію – система ще потребує модернізації за прикладом провідних країн. Основними напрямками удосконалення мають бути: підвищення прозорості, адаптація до нових цифрових викликів, розвиток

штучного інтелекту в аналізі даних та створення зворотного зв'язку з бізнесом. Лише за умови довіри та прозорості система перевірок стане не лише каральним, а й профілактичним інструментом розвитку податкової культури в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про затвердження Порядку формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків: Наказ Міністерства фінансів України № 524 від 02.06.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-15#Text>
2. Горин В. П., Була П. В., Чорноус В. С. Податкова політика України в умовах воєнного часу: реалії, безпекові виклики та перспективи подолання. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 18. С. 23-31
3. Звіти Рахункової палати за 2023 рік. *Рахункова палата України*. URL: <https://rp.gov.ua/FinControl/FinReports/?id=1493>
4. Краковська А. Є. Правове регулювання діяльності органів податкового контролю в сучасних умовах. *Академічні візії*. 2025. № 40. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/1714/1594/1632>
5. Плани та звіти роботи. *Державна податкова служба України*. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/>
6. Handbook on compliance risk management for tax administrations. URL: <https://www.ciat.org/Biblioteca/DocumentosTecnicos/Ingles/2022-Handbook-Compliance-Risk.pdf>